

Diagnosi prèvia a l'elaboració del Pla per a la Diversitat Afectiva, Sexual, de Gènere i Familiar de Terrassa

2022-2025

Centre d'Estudis Interdisciplinaris de Gènere | UVic - UCC

Vic, març de 2021

Introducció

Aquest és un document intern de treball que recull la primera versió de la diagnosi prèvia a l'elaboració del Pla per a la Diversitat Afectiva, Sexual, de Gènere i Familiar de Terrassa (DASIG) 2022-2025.

La diagnosi està formada pels següents documents:

INFORME ANÀLISI DOCUMENTAL	3
ANÀLISI RESPOSTES QÜESTIONARI ONLINE	14
FITXES INFORME ÀREES DE TREBALL PRIORITÀRIES	19
Diversitat sexual i de gènere i diversitat d'origen per nacionalitat, ètnia, cultura, religió	19
Diversitat de gènere en la infància	24
Definició de circuits d'atenció	31

Informe anàlisi documental

En aquest apartat es recullen de manera sintètica les principals necessitats, buits i propostes identificades durant la realització de l'anàlisi documental en relació als següents àmbits: infància i adolescència, educació, salut, laboral, espai públic, administració local, esports, participació, cultura, gent gran, diversitat funcional, condicions socioeconòmiques i origen. La classificació per àmbits s'ha establert seguint el què en els propis documents analitzats ha estat considerat com els principals eixos d'actuació en relació a la diversitat afectiva, sexual i de gènere. Tant la diagnosi, com els buits i necessitats i les propostes es recullen tal i com han estat formulades en els documents analitzats, tot i que alguns casos són qüestions que fan referència a àmbits (com és el cas de salut, educació, la situació administrativa de persones d'orígens diversos o les polítiques d'ocupació) que no són competència municipal. Aquesta limitació s'ha de tenir en compte a l'hora de dissenyar i planificar noves propostes d'actuació del futur Pla DASIG.

Infància i adolescència

Diagnòstic i principals accions

- La infància i adolescència és identificat com un dels àmbits d'actuació prioritaris des de l'inici del desenvolupament del Pla DASIG.
- Molts joves expressen un malestar físic i emocional. Es preveu la creació d'un grup d'acompanyament terapèutic en paral·lel al ja existent. La pandèmia ha posat de relleu la necessitat d'oferir suport a persones LGTBI+ que viuen situacions emocionals complicades.
- Una de les principals accions que s'han desplegat en els darrers anys és la creació del grup de famílies de joves amb expressions i identitats de gènere i orientacions diverses, dinamitzat des del SAI DASIG.
- S'ha impulsat el grup de joves diverses com un espai de trobada per a joves amb expressions, identitats i sexualitat diverses. Aquest grup, que es reuneix a la Casa Bauman, és un projecte conjunt amb el Servei de Joventut i una de les accions comunitàries centrals desplegades des del SAI DASIG.

Buits i necessitats

- Es necessiten més eines i recursos d'acompanyament a la infància i l'adolescència que ajudin a trencar amb les expectatives de gènere.
- El context actual de pandèmia ha impossibilitat el desplegament d'un nou grup de joves terapèutic, objectiu que s'havia plantejat el 2019.
- S'identifica com a necessari l'obrir una línia de treball sobre noves masculinitats, o altrament anomenades masculinitats feministes, atès els estereotipats processos de socialització del jovent trans i la poca presència d'homes en els espais d'acompanyament familiar.

- A la ciutat hi ha una mancança d'espais segurs de lleure i oci accessibles a menors d'edat. També s'identifica un buit en relació a les opcions d'oci nocturn per joves LGTBI+.

Propostes i recursos

- Oferir formació a famílies i persones tutores sobre detecció de les violències masclistes en dones amb discapacitat i amb persones LGTBI+.
- Es preveu disposar d'un material audiovisual durant aquest any 2021 que ajudi a visibilitzar la criança conscient i la diversitat de gènere.

Educació

Diagnòstic i principals accions

- És un dels àmbits que en el moment d'elaboració del Pacte (2014) va generar més debat i preocupació.
- Durant el període de desplegament del Pacte s'han realitzat nombrosos tallers als centres educatius: sobre diversitats familiars, adreçat a educació infantil i primària i "una escola sense armaris" adreçat a primària i secundària.
- Actualment és un dels àmbits d'actuació més controvertits per la tensió que genera el rebre demandes d'intervenció i assessorament (a professorat, alumnat, famílies i direccions de centres de la ciutat) específiques però al mateix temps no comptar amb competències directes (que són de la Generalitat).
- Possibilitat de transformar la intervenció als centres educatius, per transitar d'un model d'intervenció puntual a un nou model més transformador, que encara està en construcció.

Buits i necessitats

- Es detecten dificultats per incorporar un model coeducatiu. S'identifica una manca de formació del personal educatiu i de les famílies, però també resistències i manca de voluntat per part d'alguns centres.
- Des del SAI es detecta la necessitat de formació, material i estratègies per a la intervenció, especialment en l'encreuament de la diversitat d'origen i la diversitat afectiva, sexual i de gènere a l'hora de preparar tallers, activitats i recursos que s'ofereixen als centres educatius i al jovent o infància en general.
- Per un canvi de criteri, els tallers als centres educatius s'han deixat d'oferir als cicles d'infantil i primària. Aquest canvi respon, per una banda, a la necessitat de concentrar els recursos del Servei allà on es reben més demandes d'intervenció, que és entre l'alumnat i els centres de secundària; i per altra banda, a la necessitat de replantejar la relació amb l'educació formal, competència de la

Generalitat. Cal, en definitiva, una reflexió més aprofundida sobre competències i capacitat d'actuació en aquest àmbit, igual que en tot allò relatiu a Salut.

- Hi ha una demanda per a incorporar i visibilitzar la diversitat familiar, de gènere, sexual i afectiva des d'edats més primerenques.

Propostes i recursos

- Existeix una àmplia oferta de tallers i formacions als centres educatius, que també s'articulen a través de les AFA i de materials pedagògics i recursos dirigits als agents d'educació no formal.

- S'està participant al projecte d'Itinerari Únic, que agrupa diferents serveis (Salut, Joventut, Polítiques de Gènere, Ciutadania, Capacitats Diverses, Educació i LGTBI+) en la unificació d'una sèrie de tallers al primer cicle de secundària, amb la intenció de fer un abordatge conjunt de les diferents situacions i necessitats d'aquesta etapa evolutiva. D'aquesta manera es vol ordenar la intervenció que es feia des d'aquests serveis i coordinar els continguts abordats per cadascun. Durant el 2021 es desplegarà el projecte pilot en tres centres educatius de la ciutat.

- S'ha deixat d'externalitzar a altres entitats els tallers educatius, i l'equip del SAI DASIG ha començat a realitzar-los. Amb aquest canvi es pretén facilitar l'accés i el vincle amb les adolescents, ja que es redueix el nombre de persones a les que han de conèixer, presentar-se i explicar les seves demandes.

Salut

Diagnòstic i principals accions

- Hi ha una invisibilització del col·lectiu LGTBI+ en formularis, atenció i tracte personal. Específicament es fa referència a la presumpció d'heterosexualitat per part de les professionals que atenen a serveis de ginecologia. Aquesta presumpció pot tenir repercussions en l'atenció (incomoditat per part de la dona, no provisió de la informació adequada sobre prevenció de malalties de transmissió sexual, etc.).

- Es treballa a través d'un conveni amb Actuavallès atenent les persones que, empadronades o no, exerceixen treball sexual a Terrassa.

- Des del Servei de Salut es compta cada any amb l'entitat LGTBI Terrassa per la diada internacional de la sida, així com per la difusió de recursos i materials de prevenció.

- Des del SAI DASIG es fan coordinacions amb el Centre d'atenció i seguiment a les drogodependències (CAS) i altres serveis de salut de la ciutat com el Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil (CSMIJ) i el Centre de Salut Mental (CSMA). També es fan derivacions a la Consulta sexual jove i acompanyaments coordinats entre els dos serveis.

- Personal de la Mútua de Terrassa i del Consorci Sanitari de Terrassa han rebut formació de Trànsit.

- Existeix coordinació entre el Programa Salut i Escola i el SAI per atendre a persones joves que demanen informació i formació sobre diversitat afectiva sexual i de gènere.
- L'Ajuntament de Terrassa s'ha adherit a la "Plataforma Transforma la Salut", plataforma formada per diversos col·lectius, associacions i persones individuals que reivindiquen un nou model de salut de les persones trans a Catalunya.
- Des de l'Ajuntament i entitats ciutadanes s'ha demanat a la Generalitat des del 2016 que Terrassa aculli el desplegament del servei de Trànsit.
- El SAI DASIG ha participat en la diagnosi sobre Salut emocional de les joves d'un projecte impulsat pel servei de Salut amb l'objectiu de fer un pla de ciutat.

Buits i necessitats

- Es considera que hi ha una manca de sensibilitat i formació del personal sanitari.
- Quan es superposen diferents eixos de desigualtat els recursos actuals resulten insuficients per atendre les necessitats. El cas més evident és l'atenció a les persones LGTBI+ amb diagnòstics de salut mental.
- S'identifica una major vulnerabilitat del col·lectiu de persones amb malalties mentals i una necessitat d'abordar-ho a través d'una aproximació transversal. Hi ha un buit en relació a les accions i formacions ja que no incorporen aquesta perspectiva.
- En aquest àmbit, com passa amb el d'Educació, cal plantejar una reflexió sobre la tensió que genera com Administració el fet de no tenir-ne competències directes.

Propostes i recursos

- Es compta amb serveis i eines específiques que poden ajudar a treballar aquests temes. S'aposta per una major difusió entre les professionals d'aquest àmbit d'intervenció.

Laboral

Diagnòstic i principals accions

- Hi ha dificultats importants d'inserció laboral que afecten especialment a persones trans. Quan es creua el fet de ser dona trans amb el fet de ser dona migrada, es dificulta encara més la possibilitat de tenir una estabilitat econòmica, augmentant la situació de vulnerabilitat davant les violències masclistes. La precarietat econòmica a la que es veuen abocades per aquesta expulsió del mercat de treball les obliga, a vegades, a conviure amb les pròpies famílies, freqüentment hostils o violentes vers amb elles o a exercir el treball sexual.

- El SAI i Foment de Terrassa han participat en l'elaboració de dos documents realitzats en el marc de la Xarxa de Municipis LGTBI de Catalunya: el Protocol de transició de gènere al lloc de treball per a empreses i organitzacions i la Guia d'inserció sociolaboral del col·lectiu trans (2018).

- Durant l'any 2020 s'ha desplegat el treball conjunt amb la referent de Foment de Terrassa en l'acompanyament a la inserció laboral de persones que es deriven des del SAI DASIG.

Buits i necessitats

- Es reconeix que és un àmbit que no s'ha treballat suficientment i es segueix considerant com una necessitat a cobrir i pendent de desenvolupar.

- Es considera necessari que el Servei LGTBI+ i el d'Ocupació continuïn treballant plegats per poder resoldre el problema de l'ocupació laboral de les persones trans.

- El treball conjunt amb la referent de Foment és un primer pas, però és una acció que està més centrada en l'acompanyament de casos individuals i que, per tant, no respon tant a l'abordatge sistèmic que la situació requereix.

- A la diagnosi realitzada al 2018 no es va analitzar específicament la problemàtica de la inserció sociolaboral i el seu vincle amb el treball sexual.

- Als informes sobre els efectes de la Covid en clau de gènere i vulnerabilitat en l'àmbit de l'ocupació no s'analitza ni es fa referència a les dones trans.

Propostes i recursos

- Es proposa plantejar en un futur un estudi de les condicions de vida de la població LGTBI+, i especialment de les persones trans, per tenir una fotografia de les condicions materials d'aquesta població que pugui orientar possibles respostes a impulsar a la ciutat (2018).

- La regidora d'LGTBI+ va impulsar una trobada amb Foment i l'associació LGTBI+ per abordar aquesta qüestió, una col·laboració que es concretarà en el projecte TransRassa, actualment en fase de desenvolupament.

- Caldrà desplegar les dues guies que es van treballar durant el 2019 en el marc de la Xarxa de Municipis LGTBI, amb la col·laboració de Barcelona Activa i la participació del Servei de Foment i el Servei LGTBI+ de l'Ajuntament de Terrassa: "Guia per elaborar protocols de transició de gènere al lloc de treball per a empreses i administracions" i "Guia per millorar l'ocupabilitat de les persones trans, adreçada a equips tècnics d'ocupació".

- Els sindicats locals SALT, UGT, CGT de Salut i CCOO estan adherits al Pacte DASIG, però per abordar la intersecció entre diversitat afectiva, sexual, de gènere i l'eix origen en l'àmbit laboral, caldria treballar també amb AMIC i CITE.

Administració local:

Aquest àmbit engloba totes aquelles qüestions que fan referència a serveis i accions impulsades des de l'Ajuntament de Terrassa o que directament estan destinades al personal municipal.

Diagnòstic i principals accions

- Hi hagut una evolució en el sentit d'un desplegament dels protocols amb perspectiva LGTBI+: Protocol de Dol en cas de femicidis i altres assassinats per violència masclista (incloent-hi les dones del col·lectiu LGTBI+); el Llibre d'estil amb perspectiva de gènere (inclosa la DASIG); el Reglament municipal d'igualtat de gèneres (que incorpora la mirada LGTBI+); o l'inici dels treballs per l'elaboració del Protocol per uns espais lliures de sexisme, assetjaments i agressions sexuals vers les dones i de LGTBI-ifòbia).
- El 2019 s'assenyalava que no es recollia cap acció específica adreçada a la intersexualitat i ha estat una línia desenvolupada durant el 2020 amb accions de formació i conscienciació.
- El 2020 s'han posat les bases per adaptar la instrucció de la Generalitat de Catalunya que insta les administracions a recollir les dades desagregades per gènere, incloent-hi les persones no binàries i la diversitat familiar. S'està treballant amb el Servei de Polítiques de Gènere i amb els Serveis que hi tenen competència amb aquest objectiu, que s'hauria d'assolir durant el 2021, amb la redacció de la instrucció pertinent.

Buits i necessitats

- De manera explícita es subratlla la importància de la inclusió de la mirada interseccional en l'abordatge de les violències masclistes que afecten, específicament: dones grans, dones trans, nenes, joves i dones amb identitats i expressions de gènere o sexualitats no normatives, dones amb capacitats diverses, discapacitats intel·lectuals i de salut mental, dones migrades i racialitzades, etc.
- Quan s'han fet anàlisis i informes sobre els col·lectius de dones especialment vulnerables als efectes de la pandèmia (a nivell social i laboral) no s'han inclòs a les dones trans, quan és un col·lectiu amb moltes dificultats d'inserció sociolaboral (exemple al Document Argumentari Pacte Ciutat).
- La comunicació institucional segueix sense incloure la diversitat afectiva, sexual, de gènere i familiar en la comunicació generalista.

Propostes i recursos

- Existeixen recursos i eines específiques per al personal de l'administració per tal de solucionar les necessitats i problemàtiques que es poden derivar d'incloure la perspectiva LGTBI a la seva tasca professional.
- La incorporació de la perspectiva LGTBI+ en les fases de diagnosi i planificació, i en accions concretes, ha de seguir sent una línia principal a desenvolupar per la possibilitat que ofereix de

transformar el fet que la diversitat afectiva, sexual, de gènere i familiar sigui vist com una qüestió sectorial, i passi a travessar i impregnar tots els serveis i polítiques locals.

- Durant el 2020 s'han posat les bases per poder disposar d'un material audiovisual que faci més accessible la realitat intersexual i es té previsió donar-lo a conèixer durant l'any 2021.

- Reforçar el compromís de mantenir com a essencials els serveis de prevenció i resposta a les violències masclistes i LGTBI-fòbiques.

Espai públic i cultura

Diagnòstic i principals accions

- Terrassa és una ciutat oberta (especialment la població jove) però en la que continuen existint situacions de discriminació a l'espai públic.

- A la diagnosi d'elaboració del Pacte (2014) no s'havien identificat agressions físiques a l'espai públic ni insults greus, però sí mirades i comentaris desagradables. Al mateix temps es constata que moltes persones opten per no visibilitzar en públic la seva orientació sexual.

- S'ha portat a terme una diagnosi i proposta de pla d'accions en el *Protocol per uns espais lliures de sexisme, agressions i assetjament sexuals a les dones i LGTBI-fòbia*, que està actualment en procés d'elaboració per part dels serveis LGTBI+ i Polítiques de Gènere de l'Ajuntament de Terrassa.

- L'aposta per l'organització de jornades commemoratives ajuda a la visibilització a l'espai públic. Actualment es commemoren 10 diades anuals per acord polític. A més, la Campanya "Terrassa amb la Diversitat Afectiva, Sexual i de Gènere" agrupa els actes que celebren diversos membres de la Taula del Pacte (majoritàriament serveis municipals), en commemoració del Dia de la Visibilitat Lèsbica, el Dia Internacional contra la LGTBI-fòbia i el Dia Internacional de l'Alliberament LGTBI+. Aquesta campanya es considera un encert perquè ha permès augmentar la visibilitat del conjunt de reivindicacions que motiven les diades, a la vegada que es dimensiona el gruix d'actes i agents diversos que s'hi impliquen de manera més coordinada.

- Es valora positivament i es reconeix la feina de visibilització en la programació d'activitats culturals que programen serveis com Cultura, incorporant la diversitat afectiva, sexual, de gènere i familiar en la programació generalista.

Buits i necessitats

- Continua existint un manca d'espais específics per al col·lectiu LGTBI+ a l'espai públic.

- Es reivindica la creació espais d'oci nocturn inclusius i LGTBI+ friendly.

Propostes i recursos

- Visibilitzar la diversitat de gènere, sexual, afectiva i familiar en espais de cultura popular com són les festes majors.
- Visualitzar les diferents orientacions sexuals i identitats de gènere i lluitar contra l'heteronormativitat i el patriarcat imperant a través, entre d'altres canals, de la cultura i els mitjans de comunicació.

Participació

Diagnòstic i principals accions

- Per la visibilització de la diversitat sexual, cal continuar comptant amb el món associatiu de la ciutat. Les entitats més actives des de l'inici en el desenvolupament del pacte DASIG són Actuavallès, l'Associació LGTB Terrassa i el Consell Esportiu del VOCC de Terrassa. Més recentment s'han incorporat la Federació d'Associacions i Casals de Gent Gran de Terrassa, la Federació d'Associacions veïnals de Terrassa, la Fundació Enllaç i la Llibreria Synusia. És important també destacar el paper de la Taula del Pacte, en la que des del 2014 s'han ampliat els membres adherits (actualment 47 entitats adherides), com un espai pel treball, des de la governança, de les polítiques LGTBI+ a la ciutat, amb la participació de serveis, entitats, sindicats i altres institucions.

Buits i necessitats

- Es considera necessari enfortir el vincle i els espais de coordinació entre entitats i l'Ajuntament.
- Sobre aquest àmbit no hi ha gaire informació a l'informe de diagnosi (2018).

Propostes i recursos

- S'apunta a la possibilitat d'establir col·laboració bilateral amb entitats estratègiques que no formin part de la Taula del Pacte, amb l'objecte de potenciar la coproducció de polítiques públiques (2018).

Gent gran

Diagnòstic i principals accions

- La gent gran està molt invisibilitzada dins del col·lectiu LGTBI+.
- En alguns casos es detecten resistències a anar a residències per considerar-se espais hostils per a la gent gran LGTBI+.
- A la diagnosi de l'elaboració del Pacte (2014) no s'havien detectat casos de discriminació.

- El SAI DASIG ha participat en l'elaboració de la Guia contra els maltractaments a la gent gran incorporant la perspectiva LGTBI+ impulsada pel Servei de Promoció de la gent gran. Així mateix forma part de la Taula que ha d'elaborar el futur Pla estratègic de la gent gran.

- Es participa com a SAI DASIG en els actes de commemoració del "Mes de la gent gran" organitzant diversos actes per donar visibilitat a les persones grans LGTBI+.

Buits i necessitats

- Manca de formació en diversitat sexual, de gènere i familiar del personal assistencial que treballa en residències i serveis a gent gran.

- Necessitat d'acompanyar a la gent gran LGTB+ que viu situacions de solitud no volguda.

Propostes i recursos

- Difusió del SAI DASIG a centres residencials i a les persones que reben atencions del Servei d'Atenció Domiciliària.

Origen

Diagnòstic i principals accions

- Eix de desigualtat que no s'està abordant actualment. Dificultat d'abordar aquests temes (i el de la sexualitat en general) específicament entre el col·lectiu d'origen magrebí, majoritari a Terrassa.

- Les principals demandes que es reben estan vinculades als processos de sol·licitud d'asil o refugi per LGTBI-fòbia; el canvi de nom a la Targeta Sanitària Individual (TSI); i finalment l'homofòbia al nucli familiar.

Buits i necessitats

- La situació administrativa i socioeconòmica de les persones d'origens diversos i LGTBI+ preocupa i genera dificultats idiomàtiques, burocràtiques i conceptuals.

- Hi ha una manca de representació de persones de diferents orígens als grups de discussió que es van portar a terme per elaborar la diagnosi (2018).

Esports

Diagnòstic i principals accions

- No s'ha detectat res en concret problemàtic a Terrassa, però sí és conegut que en el món de l'esport hi ha casos d'homofòbia, on costa molt que els i les atletes visquin amb normalitat la seva orientació sexual o identitat de gènere.

- La ciutat celebra des de fa anys el “Dia Internacional contra l'Homofòbia en el Futbol” (19 de febrer) de formes diverses i amb entitats esportives de la ciutat com l'Associació de clubs i federacions de futbol de Terrassa, el Consell Esportiu del Vallès Occidental o l'Esportiu Ca n'Anglada, entre d'altres.

Buits i necessitats

- Manquen referents en el món de l'esport que visibilitzin la diversitat sexual, de gènere i familiar.

Propostes i recursos

- Es podria reforçar l'abordatge d'aquests temes als tallers de monitoratge esportiu, com ja s'havia fet amb el CEVOT (Consell Esportiu Vallès Occidental Terrassa) als cursos de CIATE (Curs Iniciació A Tècnic d'Esports) diversos anys.

Condicions socioeconòmiques

Diagnòstic i principals accions

- Es considera un eix de desigualtat que no s'està abordant actualment de manera específica en relació al seu creuament amb la diversitat sexual, de gènere i familiar.

- Es treballa en col·laboració amb els Serveis Socials i s'ha aconseguit l'assignació de diverses *Rendes garantides de ciutadania (RGC)* en casos de demanda d'asil i refugi per LGTBI-fòbia o en casos d'LGTBI-fòbia a la llar de persones que no tenen altres criteris necessaris.

- Hi ha una segregació dels serveis i espais segurs pel col·lectiu, que estan situats majoritàriament al centre del municipi, fet que pot repercutir en un biaix de classe en l'accés a aquests serveis.

Buits i necessitats

- S'hauria de treballar i fer programació descentralitzada als barris amb més problemes socioeconòmics.

Documents revisats

- Almena (2020). Informe de la Comissió de Seguiment del Protocol per a l'abordatge integral de la Violència Masclista. Necessitats i propostes davant la COVID-19.
- Ajuntament de Terrassa (2019). Aproximació diagnòstica. Pla per a la diversitat afectiva sexual i de gènere (DASIG).
- Ajuntament de Terrassa (2019). Informe valoratiu de la implementació del Pacte DASIG l'any 2018.
- Ajuntament de Terrassa (2020). Informe valoratiu de la implementació del Pacte DASIG l'any 2019.
- Ajuntament de Terrassa (2021). Informe valoratiu de la implementació del Pacte DASIG l'any 2020.
- Ajuntament de Terrassa (2019). Informe anual Pacte DASIG 2018.
- Ajuntament de Terrassa (2020). Informe anual Pacte DASIG 2019.
- Ajuntament de Terrassa (2021). Informe anual Pacte DASIG 2020 (esborrany).
- Ajuntament de Terrassa (2019). Memòria Servei LGTBIQ 2018.
- Ajuntament de Terrassa (2020). Memòria Servei LGTBIQ 2019.
- Ajuntament de Terrassa (2020). Informe anual SAI 2019.
- Ajuntament de Terrassa (2021). Informe anual SAI 2020 (esborrany).
- Ajuntament de Terrassa (2020). Acta de la 13a Taula del Pacte per la Diversitat Afectiva sexual i d'Identitat de Gènere.
- Ajuntament de Terrassa (2020). Memòria 2019 Àrea Drets Socials.
- Ajuntament de Terrassa (2013). Diagnosi final. Principals conclusions.
- Ajuntament de Terrassa (2020). Covid 19 i perspectiva de gènere en l'àmbit de l'ocupació.
- Ajuntament de Terrassa (2020). Incorporació de la perspectiva de gènere a la planificació de les actuacions que ha de dur a terme l'Ajuntament de Terrassa per pal·liar les conseqüències de la crisi del COVID-19 i en el Pacte de Ciutat.
- Ajuntament de Terrassa (2020). Diagnosi de les dificultats i necessitats identificades en l'abordatge dels casos de violència masclista durant l'estat d'alarma declarat per la Covid19.
- Ajuntament de Terrassa (2020). Anàlisi de l'activitat del SIAD durant el període de confinament covid-19.
- Ajuntament de Terrassa (2020). Memòria gràfica SIAD 2019.
- Ajuntament de Terrassa (sense data). Dades per roda de premsa. Servei d'Informació i Atenció a les Dones.
- Ajuntament de Terrassa (sense data). Conveni Ajuntament de Terrassa i SOS Racisme. Memòria 2019.
- SOS RACISME (2019). Terrassa sense racisme, propostes per avançar en aquest sentit.

Anàlisi respostes qüestionari online

En aquest apartat es sintetitzen les respostes al qüestionari online, distribuït entre el 13 de gener i 3 de febrer d'aquest any 2021 entre personal de l'Ajuntament de Terrassa i entitats de la ciutat implicades en el Pacte DASIG. El qüestionari forma part de l'estratègia de diagnòsi per l'elaboració del nou Pla i constava de dues preguntes de resposta oberta amb la finalitat de recollir: els buits o aspectes a millorar que calgui tenir en compte en el futur Pla DASIG, així com explicitar accions concretes i bones pràctiques en relació al buits i aspectes a millorar identificats. S'han analitzat un total de 36 respostes.

Propostes i principals aportacions

Hem classificat els buits i les propostes recollides¹ en funció de la població destinatària i dels àmbits d'intervenció als que fan referència. En aquestes propostes hi ha qüestions que fan referència a àmbits (com és el cas de salut, educació, la situació administrativa de persones d'origens diversos o les polítiques d'ocupació) que no són competència municipal, però que formen part de les necessitats detectades per les persones que han participat al qüestionari.

Població destinatària

En relació a la població destinatària s'han identificat quatre col·lectius als que s'adrecen principalment les propostes: la gent gran, les persones amb diversitat funcional, les persones joves i les famílies.

GENT GRAN

Gairebé la meitat de les persones que han contestat el qüestionari han esmentat la gent gran com una població oblidada per les polítiques LGTBI+ del municipi. La invisibilització de la vellesa dins del col·lectiu i especialment, de la violència soferta al llarg de tota la vida, és un dels problemes assenyalats amb major freqüència. D'altra banda, un altre dels focus de preocupació respecte a aquesta població són els centres assistencials de salut i residencials. El col·lectiu de gent gran LGTBI+ pot arribar a aquesta edat en una situació de solitud o amb una escassa xarxa afectiva i de cures. Es considera que moltes vegades als centres residencials no es respecten les seves identitats ni orientacions sexuals generant una "tornada a l'armari". Finalment, algunes persones han remarcat la necessitat de prestar més atenció a les persones majors de 80 i la seva etapa vital, que té unes necessitats diferents als majors de 65 i que generalment queda invisibilitzada sota el paraigües de "persones grans".

A les propostes per omplir aquest buit s'assenyala com a urgent:

- la capacitat i formació de tot el personal sanitari i de l'àmbit residencial en temes LGTBI+
- impulsar campanyes que ajudin a sensibilitzar i conscienciar la població en general sobre les problemàtiques que afecten a la gent gran LGTBI+.

¹ Per un error en com des del Servei es va fer la distribució dels qüestionaris no és possible diferenciar les respostes i aportacions de les entitats i de les del personal propi de l'administració. Es presenta el seu anàlisi de manera conjunta.

PERSONES AMB CAPACITATS DIVERSES

Encara que en menor mesura, un altre dels col·lectius que ha estat identificat en les respostes al qüestionari, és el de les persones amb capacitats diverses/diversitat funcional, que són també identificades com un buit en les polítiques LGTBI+ municipals. En resposta a aquest buit, es proposa oferir formacions que específicament abordin l'encreuament entre diversitat sexual i diversitat funcional tant per a gent del col·lectiu com per als seus familiars i persones cuidadores en general.

JOVENTUT I FAMÍLIES

Finalment també s'ha esmentat els i les joves -específicament adolescents i preadolescents- com a persones que solen patir violència i discriminació en molts àmbits de la seva vida però que per por acostumen a no explicar-ho al seu entorn. A les propostes de com abordar aquest repte es suggereix:

- treballar en la detecció de situacions de violència
- desenvolupar accions formatives sobre educació sexual amb perspectiva LGTBI+ a les escoles així com també a les AFAS per a que les famílies puguin implicar-se en el tema.

Respecte a aquest últim punt, diverses respostes han anat en la direcció de realitzar capacitacions a tot el grup familiar per treballar l'acceptació i altres temàtiques vinculades a la població LGTBI+.

Àmbits d'intervenció

Respecte als àmbits d'intervenció les respostes han estat més variades, amb propostes que fan referència a l'àmbit educatiu; l'administratiu, la salut; la cultura; la diversitat d'origen per nacionalitat, ètnia, cultura, religió; i l'àmbit laboral.

EDUCATIU

L'àmbit que han destacat la majoria de respostes, respecte a la necessitat d'intervenció del Pla DASIG és l'educatiu. S'ha ressaltat la necessitat de generar espais i tallers de diversitat sexual amb l'alumnat així com també la necessitat d'oferir formació a l'equip docent i establir protocols per a garantir la igualtat. En aquesta mateixa línia s'assenyala la importància de potenciar el treball en xarxa des dels centres educatius i la coordinació amb altres institucions. En concret, es proposen les següents accions:

- Impulsar reunions trimestrals de les persones responsables de cada centre educatiu i la difusió a totes les escoles del territori sobre els recursos existents des de la mateixa Taula del Pacte DASIG, fins al SAI o el Llibre d'Estil en perspectiva de gènere².

2 L'Ajuntament de Terrassa disposa d'un llibre d'estil en perspectiva de gènere per poder així establir criteris comuns i pautes clares en la comunicació institucional. El llibre replanteja el llenguatge no sexista per a la comunicació escrita, oral, visual o digital, pel correu extern o intern i per tots els documents administratius.
<https://www.terrassa.cat/documents/12006/31663520/Llibre+d'Estil+en+Perspectiva+de+G%C3%A8nere.pdf/2c3ce978-6049-4780-a72f-7800fc200607>

- Algunes persones han fet èmfasis en la importància de treballar la diversitat afectiva, sexual i familiar en el currículum escolar en la primera infància i amb un enfocament integral.

Com a bona pràctica en aquest sentit s'esmenten experiències d'escolarització en països com Suècia que inclouen temes d'expressió i identitat de gènere diverses.

ADMINISTRATIU

Entre els buits i aspectes a millorar més esmentats també trobem algunes consideracions de caire administratiu relacionades amb els registres de l'Ajuntament. En primer lloc es fa referència a dificultades relacionades amb el canvi de nom en els documents de les persones trans: en cas de no estar formalitzat legalment el canvi, el sistema no permet registrar el nom d'ús social pel que es vulnera el seu dret a la identitat. En segon lloc, els registres oficials solen ser binaris i excloents cap a qualsevol identitat que no s'adeqüi a aquests termes. Per a situacions com aquesta -especialment on no hi ha implicacions jurídiques- entre les propostes recollides al qüestionari es suggereix modificar els formularis i disposar de bases de dades amb el nom i gènere corresponent a la identitat autopercebuda.

SALUT

Les persones que han participat en el qüestionari han identificat l'àmbit de la salut com un àrea en el que el nou Pla hauria de prestar més atenció. Com a propostes concretes en aquest àmbit se'n destaquen dues:

- ampliar la formació i capacitatció en diversitat sexual als i les professionals de salut.
- millorar i ampliar els serveis d'atenció psicològica per a les persones usuàries i les seves famílies.

CULTURA

En relació a aquest àmbit es destaca la importància del treball en xarxa i la coordinació del Servei LGTB+ amb altres serveis, especialment amb els de l'àrea de Cultura com les biblioteques públiques, l'arxiu municipal i altres institucions que ja compten amb fons i recursos especials per a aquesta població però moltes vegades aquesta dada es desconeix.

DIVERSITAT D'ORIGEN PER NACIONALITAT, ÈTNICA, CULTURA, RELIGIÓ

En relació a la diversitat d'origen per nacionalitat, ètnia, cultura, religió s'identifica la necessitat de la lluita contra la LGTBI-fòbia en aquests contextos i la importància de treballar en profunditat amb joves que han migrat en solitud provinents majoritàriament de països africans. Les propostes que es recullen al qüestionari fan referència a:

- promoure accions formatives adreçades als equips tècnics sobre la intersecció entre diversitat d'origen per nacionalitat, ètnia, cultura, religió i diversitat sexual.
- buscar a referents que siguin diversos a nivell de diversitat d'origen per nacionalitat, ètnia, cultura, religió que també pertanyin al col·lectiu LGTB+ o almenys estiguin sensibilitzats/des en la temàtica per a aconseguir l'acostament d'adolescents d'aquests perfils.

LABORAL

En relació a l'àmbit laboral s'han recollit les següents propostes concretes:

- acompanyament en la implementació dels plans d'igualtat i la sensibilització en la temàtica tant a empreses com a institucions públiques.
- implementació de polítiques actives d'ocupació que garanteixin la contractació i l'accés al mercat laboral de la població LGTBI+.
- per a l'àmbit privat es proposa una anàlisi del teixit empresarial en clau LGTBI+ que contempli en paral·lel itineraris de capacitació i sensibilització d'empleats/des alhora que d'inserció i acompanyament de les persones participants per a possibilitar la contractació amb base a les demandes o requisits de les empreses locals.

Com a bona pràctica s'assenyala el programa *TransOcupació*³ o les ajudes econòmiques directes a empreses de l'agència de desenvolupament econòmic Barcelona Activa.

Anàlisi qüestionari diagnòstic anterior

L'any 2018 també es va realitzar una aproximació diagnòstica, no conclusiva, que va recollir l'opinió de tècnics i tècniques dels serveis de l'Ajuntament. En aquella oportunitat es va preguntar sobre les dificultats amb les quals solen trobar-se les persones LGTBI+ en aquests serveis i/o àrees de treball. En tractar-se d'una pregunta més oberta que la plantejada enguany, les respostes han estat més variades i vinculades a àrees molt diverses com discriminació; situació econòmica; aspectes administratius i d'atenció directa de l'Ajuntament; els àmbits de l'educació i l'esport; la diversitat d'origen per nacionalitat, ètnia, cultura, religió; la gent gran i la família. Es recullen les aportacions de 47 professionals al qüestionari.

En primer lloc la majoria de les persones enquestades assenyala la discriminació com a principal obstacle. Principalment van destacar les dificultats per a expressar-se i sentir lliurement relacionades amb la incomprensió de la diversitat sexual per part de famílies, docents, personal de l'Ajuntament i la societat en general. D'altra banda, també s'esmenta l'hostilitat de l'espai públic en general i el transport en particular on les situacions de violència acaben per generar que s'evitin uns certs espais o processos de participació i fins i tot es modifiquin les expressions de gènere o s'oculti l'estat civil. Vinculat als espais, els banys i un altre tipus de llocs comuns com a vestuaris han estat esmentats en tant que reproduïxen el binarisme i segreguen a les persones generant que els qui no s'identifiquin amb aquestes categories quedin excloses i en moltes ocasions siguin discriminades.

Una altra dificultat general identificada és la situació econòmica de moltes persones LGTBI+ vinculada amb la falta de xarxes de suport i l'exclusió del mercat laboral que margina a molts i moltes (especialment a la població trans) al treball informal i a l'economia submergida. En aquesta mateixa línia, l'elaboració del currículum i la preparació per a les entrevistes laborals han estat

³ El programa *TransOcupació* és un programa d'inserció sociolaboral adreçat a persones trans de Barcelona Activa: <https://treball.barcelonactiva.cat/porta22/cat/assetsocupacio/programes/pagina51199/programa-transocupacio.do>

esmentats com a aspectes problemàtics a l'hora de pensar contractacions o pràctiques per a aquesta població.

Un gran nombre de respostes van estar destinades a aspectes administratius i d'atenció directa. En primer lloc va estar assenyalat el sistema de registre de l'Ajuntament que se sosté en la documentació oficial i es converteix per a les persones trans que no han pogut o volgut fer el canvi de nom en una font constant de conflictes i vulneració de la identitat. En segon lloc trobem els esments a dificultats en el personal d'atenció directa tant en la seva falta de capacitació i formació per al tracte amb persones LGTBI+ com la falta d'informació sobre altres recursos o serveis especialitzats per coordinar o fer derivacions. Al seu torn s'alerta sobre la desconfiança de les persones usuàries cap a aquest personal degut probablement no sols a aquestes malapteses en l'atenció sinó també a un historial de maltractament en altres institucions i fins i tot a la falta de persones LGTBI+ dins dels propis equips tècnics.

Les àrees en les quals s'identifiquen dificultats són similars a les esmentades en els apartats anteriors però en aquesta oportunitat s'agrega l'esportiu com a espai molt tradicional i binari el que resulta problemàtic per a les identitats dissidents. Respecte a l'educació s'apunta sobre la necessitat que les escoles estiguin formades i capacitades i siguin espais segurs per a nens i nenes. També la diversitat d'origen per nacionalitat, ètnia, cultura, religió va ser objecte de preocupació en tant s'observa una mirada eurocèntrica en la diversitat afectiva, sexual, de gènere i familiar de persones de diferents orígens. Al seu torn s'esmenten els requeriments d'estrangeria que no sols són molt excloents sinó que a més solen estar vinculats directament amb el matrimoni o parella de fet i això sol ser complicat de reconèixer per a persones de països on no és legal el matrimoni igualitari, entre altres limitacions.

Finalment, trobem novament els esments a la gent gran com un col·lectiu molt invisibilitzat en temes de diversitat sexual, afectiva i familiar i a la falta de formació i preparació dels recursos com a centres de dia o residències. De la mateixa manera també ha estat assenyalada la família com a àmbit per a treballar les dificultats i desconeixements entorn de les temàtiques LGTBI+.

Fitxes informe àrees de treball prioritàries

Diversitat sexual i de gènere i diversitat d'origen per nacionalitat, ètnia, cultura, religió

1. Diagnòstic general

- Les polítiques LGTB presenten un biaix etnocèntric. En relació a l'orientació sexual, parteixen de la lògica que aquesta constitueix una identitat i que convé fer-la pública. A més, entenen la identitat des d'una lògica individualista (on és més important el desig del propi subjecte que el parer de la família o la comunitat). Aquesta versió hegemònica de la identitat gai-lèsbica occidental ha estat criticada per excloure altres formes de viure la diversitat sexual. Aquesta identitat no té en compte altres formes de viure el desig cap a persones del mateix sexe dins de la mateixa cultura (l'ús de la categoria 'homes que tenen sexe amb homes' en les polítiques de prevenció d'infeccions de transmissió sexual evidencia que les categories de gai o bisexual no interpel·len a tot el grup social) i exclouen explícitament experiències d'altres cultures: 'la sortida de l'armari esdevé un fetitxe descontextualitzat al voltant del qual es construeix la superioritat de la individualitat occidental, mentre que s'espera que queers de color s'hi posin al dia, que superin el seu desavantatge cultural inherent' (El-Tayeb, 2012: 89). Fruit d'aquestes lògiques, sovint les persones no heterosexuales de cultures o creences minoritzades expressen sentir-se excloses tan de la comunitat d'origen com de la comunitat LGTBI+.

- Pel que fa a la identitat de gènere, també parteix d'un estàndard que és etnocèntric (la idea hegemònica de la identitat de gènere com un element fix, que ha d'estar regulat per la medicina i que va lligada a la necessitat de canvi corporal). Aquesta lògica no té en compte altres formes de viure la identitat de gènere en la pròpia cultura (persones que es transvesteixen, o que tenen un gènere fluid) i desatén les experiències d'identitats de gènere no normatives de persones amb altres marcs culturals i creences, que no tenen perquè viure la transició com un camí unívoc d'un gènere a un altre o que no tenen els mateixos projectes de transformació corporal (per exemple, les dones trans que arriben d'Amèrica Llatina amb els referents culturals de la travesti dels seus contextos originaris).

- En aquesta cruïlla, les persones i famílies no heterosexuales i no cis-gènere tenen el risc de no sentir-se incloses ni en la comunitat LGTBI+ ni en la comunitat d'origen. A més, sovint senten un conflicte identitari: si accepten la seva sexualitat o identitat de gènere senten que traeixen o s'allunyen de la comunitat d'origen; mentre que si se senten més a prop de la comunitat d'origen senten que el preu a pagar és negar la seva sexualitat o identitat de gènere.

- Les concepcions etnocèntriques de l'orientació sexual i de la identitat de gènere es traslladen en el llenguatge que s'utilitzen, en els referents que es visibilitzen, en els consells que es donem quan s'orienta una persona que arriba per demanar suport, en les estratègies que es fan servir de prevenció de la violència LGTBI-fòbica, etc. En aquest sentit, Richardson (2018: 2-3) planteja que "és el moment d'elaborar una avaluació crítica" que analitzi 'les assumpcions normatives subjacents a les nocions de ciutadania sexual'. Aquest procés de revisió és necessari perquè les polítiques LGTB

s'han desenvolupat en el nostre context sense una mirada interseccional i sense prou diàleg amb les polítiques d'interculturalitat.

- La qüestió, doncs, és com les polítiques d'igualtat LGTB poden reconèixer la diversitat d'origen per nacionalitat, ètnia, cultura, religió i en aquest aspecte, hi ha els següents reptes:

1. El primer és repensar el marc des del qual aquestes polítiques han estat dissenyades. En aquest sentit, ens podem preguntar: Com construeixen les polítiques LGTBI+ el seu públic destinatari? Qui en queda exclòs? Aquestes polítiques contribueixen a reforçar o a qüestionar la perspectiva assimilacionista i evolucionista que alimenta la imatge de les persones migrants, de religions o creences no hegemòniques o de cultures minoritzades com la romaní com a inherentment LGTB-fòbiques? Les persones que fan intervenció en relació a temàtiques LGTBI+ tenen en compte la diversitat d'origen per nacionalitat, ètnia, cultura, religió quan atenen una persona migrant o romaní LGTBI+ que ha sofert una agressió o que està en conflicte amb la seva família?

2. El segon repte és poder conèixer amb complexitat l'heterogeneïtat de les persones migrants i/o d'origen cultural divers, no heterosexuales i no cisgènere, ja que, a part de que es tracta d'un grup creuat per altres eixos de desigualtat, la immensa diversitat de marcs culturals dels que provenen no fan que es pugui generalitzar una determinada vivència del gènere o la sexualitat. A més, aquestes vivències no són tampoc del tot alienes a les formes hegemòniques de construir la sexualitat i el gènere a occident, sinó que majoritàriament les persones desenvolupen estratègies híbrides que combinen elements de la cultura d'origen i la cultura occidental (Coll-Planas, García-Romeral i Martí, 2020).

3. El tercer repte és evitar els discursos essencialistes o culturalistes (que sobredimensionen el paper de l'origen o la religió en les seves vides): les persones de cultures o creences minoritzades no només es defineixen per aquest tret, les seves experiències i els seus imaginaris són la confluència de molts aspectes que no es poden reduir al sol factor de la seva diversitat d'origen per nacionalitat, ètnia, cultura, religió. Les seves realitats són producte de la combinació de molts marcs culturals.

4. El quart repte és que el procés de revisió de les assumpcions normatives de les polítiques d'igualtat LGTBI+ no derivin vers una mirada relativista que faci impossible la intervenció contra discriminacions i violències que reben persones amb sexualitat i gèneres no normatius de cultures o religions minoritzades.

5. El cinquè repte, tenir en compte el risc de l'homonacionalisme, i evitar alinear reivindicacions del col·lectiu LGBTI+ amb la finalitat de justificar posicions racistes i xenòfobes, especialment en contra de l'Islam, recolzades en el prejudici que las persones migrants han de ser forçosament homòfobes i que la societat occidental és completament igualitària.

2. Diagnòstic de la situació a Terrassa

- En l'anàlisi documental i el qüestionari apareix com un tema pendent treballar el creuament entre aquests dos eixos. Tot i això, com recollim en aquest apartat, hi ha experiències al respecte.

- Les estratègies de prevenció de discriminacions i violències en centres educatius continua sent majoritàriament monofocal. L'excepció és el projecte Itinerari únic en el que es treballen de forma coordinada educació, gènere, ciutadania, capacitats diverses, salut, joventut diversitat sexual i de gènere a centres de secundària. El repte és que els eixos es treballin de forma plenament interseccional i no es reproduïxi una lògica de discriminació múltiple (abordant els eixos conjuntament però en paral·lel, sense creuaments).

- Hi ha hagut experiències puntuals: com l'acompanyament a persones LGBT a qui se'ls ha negat la demanda d'asil; persones del poble romaní que han requerit adaptar marcs teòrics a l'equip del SAI, pel que fa a l'abordatge de la relació amb la família o a han sol·licitat recursos per posar-se en contacte amb comunitats d'iguals LGTBI+ d'origens o entorns culturals diversos; o el cas d'una intervenció comunitària conjunta entre els serveis de Ciutadania i LGTBI+ amb un equip de futbol integrat majoritàriament per joves d'origen magrebí arran d'un cas d'homofòbia. En relació a aquesta darrera acció, des de Lo Relacional (entitat que va dinamitzar la intervenció) per una banda es considera que l'estratègia de no abordar directament el tema d'homofòbia va ser encertada i va permetre vèncer resistències i trobar paral·lelismes amb diferents eixos de desigualtat. Per l'altra banda, però, es valora que la intervenció de només 2 hores no és suficient per a canviar aspectes de fons i que cal treballar també amb el monitoratge perquè accions d'aquest tipus siguin efectives.

- Entre diversos casos d'acompanyament individual a persones no heterosexuales i no cisgènere amb diversitat d'origen per nacionalitat, ètnia, cultura, religió no majoritàries (en coordinació amb escoles, Actuavallès, Fúries, Foment, CAS...), destaca el cas d'un acompanyament a una noia trans d'origen magrebí en el que s'estan coordinant els Serveis de Ciutadania i LGTBI+.

3. Propostes

Formació

- Seguir fent formació especialitzada en relació a les realitats, necessitats i recursos de les persones LGTBI+ demandants d'asil i refugi dirigida al personal dels Serveis de Ciutadania, Serveis Socials i LGTBI+.

- Formacions específiques destinades a persones que es dediquen a la mediació cultural, la gestió de conflictes veïnals, l'atenció personalitzada o la seguretat ciutadana per tal de combatre estereotips i oferir coneixements i recursos per abordar les necessitats derivades de situacions en què es creuin la diversitat sexual, de gènere o familiar i la diversitat d'origen per nacionalitat, ètnia, cultura, religió.

Espais d'acompanyament

- En base a la formació, el següent pas pot ser generar complicitats amb persones de la pròpia comunitat que puguin ser referents en relació a la diversitat sexual, de gènere o familiar. Valorar com empoderar-los/les i plantejar-se la seva professionalització per a fer mediació especialitzada. En tot cas, aquest treball ha de ser molt curós i és recomanable fer-lo tenint en compte les especificitats dels diferents grups socials que hi ha darrera el terme 'persones racialitzades' o 'persones de minories ètniques o religioses'.

- Valorar com el SAI s'ha d'adaptar per tal de ser veritablement inclusiu: en la difusió del seu treball, en les vies de contacte, en la garantia de confidencialitat, coneixement dels marcs culturals per trencar la lògica etnocèntrica, etc.
- Establir llocs de trobada segurs i confidencials (valorar si es poden combinar llocs específics per a persones de cultures o creences minoritzades amb llocs mixtes).

Visibilitzar i amplificar la veu

- Portar a terme un procés per detectar necessitats, estratègies i recursos d'acompanyament a persones LGTBI+ de cultures minoritzades (possibilitat d'articular-ho a través de la Xarxa de municipis LGTB per tal d'aprendre de les experiències dels diferents SAIs al respecte). Especialment, caldria treballar el com acompanyar les famílies i com treballar amb les comunitats evitant el paternalisme i partint sempre del diàleg amb i la participació de les persones de la pròpia comunitat.
- Portar a terme accions que visibilitzin el creixent nombre de persones joves LGTBI+ d'orígens, creences o religions minoritzades a través de la cultura, amplificant-los la veu als espais de participació o elaborant processos de recerca que permetin conèixer les seves experiències i punts de vista. D'aquesta manera, es podrà establir la base perquè siguin aquestes persones les que estableixin les seves prioritats i estratègies.
- Visibilitzar com en marcs culturals minoritzats les categories per definir la sexualitat o el gènere operen diferent. Mostrar aquestes diferències pot servir per trencar amb l'essencialisme occidental, combatre la perspectiva "evolutiva" i promoure referents diversos per a tota la població, independentment de la seva nacionalitat, ètnia, cultura, religió.
- Incorporar en programacions pròpies dels diversos eixos d'inclusió (sexe, gènere, origen, edat, capacitats diverses, classe social, etc.) qüestions i referents LGTBI+ com a manera de vèncer resistències, per exemple, en una xerrada sobre religió, buscar persones amb creences diverses LGTBI+, però que l'acció no versis específicament sobre religió i LGTBI+.

Prevenió en centres educatius

Aquest es tracta d'un àmbit en el que sorgeixen força propostes però que no és directament competència municipal, per la qual cosa, en la concreció del Pla convindrà aclarir fins a quin punt s'hi pot comprometre l'Ajuntament o bé cal traslladar la proposta a l'Administració competent. En relació a aquesta àrea prioritzada, les propostes recollides són les següents:

- Desenvolupar el projecte Itinerari únic per tal de garantir que adquireixi una perspectiva interseccional, que contempli com es creuen els diferents eixos de desigualtat.
- Desenvolupar un projecte pilot per treballar, de forma interseccional, la prevenió de discriminacions i violències a centres de primària.
- Per tal que les accions educatives no caiguin en una lògica de la discriminació múltiple (en què els diferents eixos de discriminació es treballen aplegats però en paral·lel), caldria desenvolupar un model d'intervenció innovador i inèdit en el nostre context en què es posi al centre les

problemàtiques (les desigualtats, les identificacions, violències...) per tal de poder treballar d'una forma plenament interseccional.

- Més enllà del encreuament entre els eixos de diversitat sexual, de gènere o familiar i diversitat per nacionalitat, ètnia, cultura, religió, sovint les intervencions educatives de prevenció de desigualtats es queden en un pla superficial, en el què els discursos no aconsegueixen vèncer les resistències que es produeixen a les aules quan apareixen aquestes temàtiques. Per tal de poder dissenyar estratègies de prevenció significatives i que tinguin un impacte clar en la transformació de les actituds de fons, es podria portar a terme una recerca-acció que servís per identificar els malestars, les actituds defensives i les resistències quan es treballen aquestes temàtiques amb joves i es poguessin proposar estratègies educatives que puguin abordar-les.

4. Referents i recursos

Projectes

- Escoles per la Igualtat i la Diversitat (Consorti d'Educació de Barcelona), un programa de formació, assessorament i acompanyament als centres d'infantil, primària i secundària de la ciutat de Barcelona per a la implementació d'un programa de prevenció de les relacions abusives, la violència masclista, la discriminació racial, i la discriminació per diversitat funcional, sexual, de gènere, identitat, orientació sexual, etnicocultural i religiosa.
- Projecte de Lo Relacional a un institut de secundària de Torroella de Montgrí, en el que fa una aproximació interseccional que ha derivat en la creació d'estratègies i formes de participació en què es creuen els diferents eixos de desigualtat.

Entitats

- Ververipen- un espai per a persones Rroma i no-Rroma que lluiten pel respecte a la diversitat en les seves comunitats i famílies. <https://www.facebook.com/Ververipen/>
- ACATHI - Migración, asilo y diversidad LGBTI, Associació que busca crear oportunitats per a les persones migrades i refugiades LGBTI. <https://www.acathi.org>

Recursos

- Coll-Planas, G., Rodó-Zárate, M. i García-Romeral, G. (2021). *Mirades polièdriques. Guia per a l'aplicació de la interseccionalitat en la prevenció de violències de gènere amb joves*. Vic: UVic-UCC i UOC. (en procés de publicació) <https://mon.uvic.cat/miradespoliedriques/recursos/guia/>
- Jivraj S, de Jong A and Tauquir T (2003) *Report of Initial Findings: Identifying the Difficulties Experienced by Muslim Lesbian, Bisexual and Transgender Women in Accessing Social and Legal Services*. London: Safra Project. https://www.mwnuk.co.uk/go_files/files/Safra_Project-Initial_findings-2002.pdf
- Lo relacional (2019) *Camins. Una mirada crítica a l'educació des d'una perspectiva intercultural i de gènere — Guia educativa per al professorat*. Vic: Centre d'Estudis Interdisciplinaris de Gènere <https://mon.uvic.cat/ceig/files/2019/11/Guia-Camins.pdf>

- QSL està a punt de publicar una Guia pràctica sobre com treballar la diversitat sexual amb joves de cultures minoritzades.

5. Fonts (documents revisats i entrevistes realitzades)

Entrevistes

- Sònia Valle (Servei de Ciutadania)
- Demetrio Gómez (formador i activista internacional especialitzat en Drets Humans, interseccionalitat i minories)
- Desi Rodrigo (Lo Relacional)

Documents revisats

- Binnie J and Simmons T A (2006) The global politics of sexual dissidence: Migration and diaspora. In: Kofman E and Youngs G (eds) *Globalization: Theory and Practice*. London: Bloomsbury, pp.159-176
- Coll-Planas, Gerard; García-Romeral, Gloria; i Martí, Blai (2020). "Doing, being and verbalizing: Narratives of queer migrants from Muslim backgrounds in Spain". *Sexualities*
- El-Tayeb F (2012) 'Gays who cannot properly be gay': Queer Muslims in the neoliberal European city. *European Journal of Women's Studies* 19(1): 79-95.
- Gómez, Demetrio (2017). *Por un activismo LGBTIQ Romaní interseccional, inclusivo y descolonizado* <https://baxtalo.wordpress.com/2017/01/20/por-un-activismo-lgbtq-romani-interseccional-inclusivo-y-descolonizado/>
- Jivraj S, de Jong A and Tauquir T (2003) *Report of Initial Findings: Identifying the Difficulties Experienced by Muslim Lesbian, Bisexual and Transgender Women in Accessing Social and Legal Services*. London: Safra Project.
- Richardson D (2018) Sexuality and citizenship. *Sexualities* 21(8): 1256-1260.
- Yip A K (2008) The quest for intimate/sexual citizenship: lived experiences of lesbian and bisexual Muslim women. *Contemporary Islam* 2(2): 99-117.

Fitxa informe àrees de treball prioritàries

Diversitat de gènere en la infància i l'adolescència

1. Diagnòstic general

En la darrera dècada han emergit múltiples relats, discursos i nous actors polítics per visibilitzar la realitat dels menors trans a nivell internacional que han sigut particularment importants en el context espanyol i català. Aquesta visibilitat mediàtica combinada amb la incidència política dels moviments de famílies de menors trans ha generat que la transsexualitat infantil en general i els drets d'aquests infants en concret hagin esdevingut una qüestió de primer ordre en l'agenda de les polítiques públiques LGTBI. D'altra banda, la major visibilitat d'aquestes experiències ha fet emergir en moltes famílies inquietuds i dubtes respecte a l'acompanyament dels seus fills i filles quan aquests presentaven identificacions o expressions de gèneres diverses. Tot plegat ha tingut com a conseqüència un augment exponencial de les demandes d'informació i acompanyament de famílies i també d'adolescents que s'identifiquen com a persones trans i desitgen iniciar tractaments mèdics de modificació corporal. Pel que fa a les dades, TRANSIT, la unitat de referència en realitzar aquests acompanyaments a Catalunya, ha atès a 983 menors d'edat d'entre 2 i 17 anys i les seves famílies des del 2013 fins a l'actualitat. De fet, s'ha passat a atendre 10 casos el 2013 fins a atendre'n 720 el 2020.

A continuació, es detallen quines recomanacions internacionals s'estableixen en relació a l'acompanyament d'aquestes experiències en la infància i l'adolescència i quins drets tenen reconeguts els menors trans en relació als canvis de nom i als tractaments mèdics.

L'abordatge de la transsexualitat infantil segons les recomanacions internacionals

La transsexualitat ha estat considerada una malaltia mental per la Organització Mundial de la Salut (OMS) fins l'any 2019, any de publicació de la seva 11a Classificació Internacional de Malalties (CIM-11). I tot i que podríem establir que la majoria de polítiques trans actuals es mouen ens marcs d'interpretació despatologitzants, les institucions mèdiques internacionals tenen un pes molt important a l'hora d'establir recomanacions per identificar i acompanyar les persones trans en general i en concret les transicions de gènere en la infància i l'adolescència. Cal ressaltar que donat que la transsexualitat ha estat tradicionalment associada a una experiència adulta, la definició de la transsexualitat infantil i el coneixement d'aquestes experiències són encara un terreny d'exploració on més que models d'atenció molt definits, es formulen recomanacions.

La primera institució de referència que va abordar la qüestió va ser la World Professional Association for Transgender Health (WPATH), un organisme que reuneix experts en salut trans de tot el món i que publica des de l'any 1979 els "Standards of Care-SOC". En la seva setena i darrera versió, de l'any 2012, compta per primera vegada amb un capítol específic⁴ de recomanacions pel tractament de menors trans. Pel que fa al CID-11 de la OMS, publicat el 2019, inclou per primera vegada l'experiència trans en l'etapa infantil sota l'identificador "discordança de gènere en la infància".

4 WPATH (2012) Normas de atención para la salud de las personas trans y con variabilidad de género, "Capítulo VI-Evaluación y tratamiento de niñas, niños y adolescentes con disforia de género", pp.12-23 .

L'emergència de la transsexualitat infantil ha estat acompanyada també per importants debats bioètics que reflecteixen la complexitat de les decisions en l'acompanyament a aquests menors per part de famílies i professionals. En primer lloc, la qüestió de la persistència en el desig de realitzar una transició de gènere amb tractaments hormonals i la realitat dels menors que *detransiten* al cap d'uns anys perquè desitgen identificar-se de nou amb el gènere d'origen. En segon lloc, els dubtes sobre la maduresa mínima necessària per decidir iniciar una transició de gènere i els tractaments mèdics recomanats així com el grau de reversibilitat dels tractaments de bloqueig hormonal. I per últim, les crítiques respecte al paper de l'entorn familiar i educatiu i la manca de referència de gènere divers en la configuració d'aquestes transicions de gènere en la infància.

Els drets dels i les menors trans en el context espanyol i català

Pel que fa als drets reconeguts dels menors trans, existeixen diversos marcs normatius tant a nivell espanyol com a català que regulen de forma específica les necessitats de menors trans, principalment pel que fa als canvis de nom i als tractaments mèdics. Des del 2018, a l'Estat espanyol és legal el canvi de nom dels menors trans en la documentació oficial sense diagnòstics ni tractaments mèdics sempre que els dos tutors (o qui en tingui la tutela) hi estiguin d'acord i que conjuntament afirmen que el menor s'identifica amb el sexe del nom que es sol·licita.

Pel que fa al canvi de la menció de sexe en la documentació, una Sentència del Tribunal Suprem amb data de 12 d'agost del 2019 estableix un precedent el reconeixent el dret d'un menor al canvi de la menció de sexe en la documentació oficial. El que fa la sentència és recollir la resposta del Tribunal Constitucional que reconeix que l'article 1 de la Llei 3/2007 en la seva exclusió dels menors és anticonstitucional. Segons aquesta sentència, els menors poden modificar la seva menció de sexe si compten amb "suficient maduresa" i es troben en una "situació estable de transsexualitat".

D'altra banda, i pel que fa al marc estatal, en el moment en el qual s'elabora aquest Pla s'estan discutint dos projectes de Llei que poden afectar els drets i deures de les famílies, menors i professionals que els atenen de diverses formes. Aquestes lleis són conegudes com la Llei d'Igualtat LGTBI i la Llei Trans.

A nivell català, la Llei 11/2014 reconeix el dret al tractament hormonal i quirúrgic sense cap diagnòstic de disfòria de gènere i si es demostra la capacitat i maduresa del menor. Així mateix reconeix el dret al canvi de nom dels menors a centres educatius i universitats sense requisits mèdics. Aquests dos drets estan desenvolupats en normatives específiques posteriors com són el *Model d'atenció a les persones trans* (CatSalut, Instrucció 14/2017) i el *Protocol per a l'atenció i acompanyament de l'alumnat transgènere en els centres educatius*, ambdues de l'any 2017.

Pel que fa a l'àmbit educatiu, el Departament d'Ensenyament ha establert un *Protocol per a l'atenció i acompanyament de l'alumnat transgènere en els centres educatius*. Aquest protocol s'activa en el moment que la Direcció d'un centre educatiu rebí una comunicació per part de la família, l'estudiant o l'equip docent de que al centre hi ha escolaritzat un alumne o una alumna transgènere. La principal actuació que es preveu és facilitar la coordinació entre l'equip del centre i les famílies i activar el canvi de nom de l'estudiant.

Pel que fa a l'atenció a la salut de les persones trans a Catalunya, l'any 2017 s'aprova la implantació del Model d'atenció a les persones trans en l'àmbit del CatSalut mitjançant la Instrucció 14/2017. En aquesta instrucció s'estableix un model integral, amb visió inclusiva i no patologitzant, amb participació de l'àmbit comunitari i s'estableix que el Servei Trànsit de l'ASSIR Esquerra de la Regió Sanitària Barcelona és la unitat de referència per a tot el territori català per a l'atenció específica de les persones trans (tot i que l'objectiu d'aquesta política és desplegar diverses delegacions de Trànsit arreu del territori català). Actualment, tant la Mútua de Terrassa com el Consorci Sanitari de Terrassa, ambdós proveïdors han rebut la formació de l'equip de Trànsit de BCN i s'hi coordinen per l'atenció de casos de Terrassa.

2. Diagnòstic de la situació a Terrassa

L'acompanyament a infants i adolescents trans o amb expressions de gènere diverses és un àmbit d'intervenció rellevant pel Servei LGTBI+ de Terrassa donat en part per l'elevat augment de demandes al SAI DASIG de famílies i menors que cerquen informació i recursos. El percentatge de demandes de persones trans respecte al total de demandes que van arribar al SAI DASIG van ser molt elevat (el 73,3% al 2018, i el 57,7% al 2019). I dintre de les persones trans ateses, el percentatge de persones d'entre 13 i 25 anys és també molt significatiu (67% el 2018, i 61% el 2019). També cal destacar les atencions que s'han realitzat amb famílies de criatures que s'identificaven com a trans o que tenien malestars o dubtes en relació a la seva expressió o identitat de gènere i han estat acompanyades per l'educador/a i la psicòloga del SAI. Els acompanyaments han consistit en treballar amb les famílies entorn les dificultats i les pors respecte al comportament dels seus fills i filles així com treballar la gestió de la incertesa i l'anticipació en l'etiquetatge d'aquests comportaments. Quan és una demanda explícita de la família o les joves iniciar el procés hormonal s'ha derivat a Trànsit Barcelona (i més recentment a la seva unitat egarenca) per valorar l'inici de tractaments de bloqueig hormonal. Més enllà de les atencions individuals, s'han realitzat també activitats grupals com grups de suport mutu entre famílies i també entre adolescents. Pel que fa a l'àmbit comunitari, es va organitzar una jornada de reflexió entorn la diversitat de gènere en la infància per abordar com la normativitat de gènere genera forts malestars en la infància i promoure estratègies de treball des de les comunitats educatives fins a les famílies. I d'entre altres accions, recentment es va organitzar una campanya per positivitzar la feminitat en els nens el Nadal del 2020 mitjançant un vídeo viral protagonitzat pel Rei Melcior.

Paral·lelament al desenvolupament d'aquestes accions, des del Servei LGTBI+ de Terrassa s'ha portat a terme una reflexió interna respecte a la perspectiva des de la qual abordar l'acompanyament de la diversitat de gènere en la infància. Aquesta inquietud ha estat en part alimentada per la judicialització d'alguns acompanyaments a menors en els que pares i mares o tutors/es separats, jutges o altres serveis han demanat un informe al SAI com a prova judicial.

3. Propostes

Els 4 eixos que articulen les propostes d'intervenció són: la definició d'un model d'intervenció propi, l'atenció individual/familiar, el treball comunitari i el marc competencial.

- La definició d'un model d'intervenció propi: la forma en la que es conceptualitza la diversitat de gènere en la infància és clau a l'hora de definir les estratègies d'acompanyament a les famílies. En aquest sentit, és important reflexionar sobre com incorporar una perspectiva feminista i interseccionalitat en relació a aquestes experiències i allunyar-se dels marcs que interpreten la identitat de gènere des d'una mirada essencialista. Alhora, és fonamental la recerca i anàlisi d'aquestes noves realitats emergents per copsar bé quines són les necessitats, com s'originen, i com abordar-les. D'altra banda, els espais de treball i coordinació entre professionals i les supervisions d'equip són eines clau per avaluar les intervencions i reflexionar sobre els reptes a l'hora d'aplicar la perspectiva en els acompanyaments concrets.

- L'atenció individual /familiar: els espais d'atenció i escolta a les famílies i als i les adolescents són importants en tant que sovint aquestes situacions generen molta angoixa i és necessari d'un suport especialitzat. En aquest sentit, cal valorar si els equips professionals i els recursos són suficients per la demanda rebuda i si cal potenciar els grups de suport mutu que tenen generalment molt bones valoracions per part de les famílies participants. Alhora, és clau també dedicar recursos a la formació a professionals en altres qüestions claus que es creuen amb les experiències relacionades amb la diversitat de gènere en la infància i l'adolescència (per exemple en salut mental, l'origen o la classe social).

- El treball comunitari: la diversitat de gènere en la infància es presenta generalment com un problema que cal atendre i en general es tendeix a posar els recursos en l'acompanyament a les famílies; en contraposició, des d'una perspectiva de transformació social, la diversitat de gènere és un valor a promoure. Efectivament, la nostra societat és encara profundament rígida en relació als seus models de gènere binaris i els serveis han de dedicar-se a acompanyar els malestars que això genera. Però això no ens ha de fer perdre de vista la importància de la transformació dels imaginaris del gènere i, en aquest sentit, l'àmbit municipal és un espai de treball molt interessant a l'hora d'articular projectes comunitaris articulants escoles infantils municipals, activitats i entitats de lleure, serveis adreçats a la ciutadania i campanyes de visibilitat. Aquest esforç per transformar l'imaginari simbòlic del gènere ha de traduir-se en accions concretes com la formació de professionals i de les comunitats educatives (àmbit sobre el qual l'Ajuntament no té competències directes), la creació de metodologies i recursos per incorporar a les escoles infantils i primàries, la promoció d'activitats infantils que promoguin referents diversos i la visibilitat d'altres relats i discursos per pensar la diversitat de gènere en la infància i l'adolescència .

- El marc competencial: els SAIs són encara serveis relativament nous en els circuits d'atenció adreçats a la ciutadania i cal treballar en establir els límits de les seves atencions, les pautes de derivació i els procediments. Alhora, no només és clau la coordinació amb altres serveis d'atenció locals (serveis de salut mental, serveis socials, SIAD, etc), cal aclarir també els circuits en relació a les competències municipals i autonòmiques (és a dir en relació a l'Àrea LGBTI de la Generalitat). En aquest sentit no està clar si a la pràctica els SAIs són espais essencialment de derivació o tenen un model d'intervenció propi. En relació a la diversitat de gènere en la infància i l'adolescència , tot i que el centre de referència en l'acompanyament a les transicions és TRANSIT, cal establir si en l'acompanyament a infants i adolescents que estan explorant les seves expressions i identitats de gènere té sentit derivar o acompanyar les famílies des de la proximitat. Alhora és clau l'intercanvi

d'experiències i metodologies amb altres SAIs, tant per definir un model d'intervenció unificat com per establir i compartir una perspectiva de treball.

4. Referents i recursos

- Projecte de coeducació de l'Ajuntament de Mataró amb escoles infantils municipals.
- Model d'intervenció del Centre LGTBI de Barcelona en relació a les persones trans.
- Grups de suport mutu entre famílies (Terrassa, Transfamília, Sabadell, etc).
- Grups de joves del territori.

6. Fonts (documents revisats i entrevistes realitzades)

Documents revisats

- CHRYSALLIS (2020) *Identidad Sexual y/o de Género en la infancia y la juventud*, Chrysallis.
- Consejería de Salud de la Junta de Andalucía (2016) *Atención sanitaria a personas transexuales en la infancia y adolescència. Proceso asistencial integrado*. Junta de Andalucía.
- Departament d'Educació (2017) *Protocol per a l'atenció i acompanyament de l'alumnat transgènere en els centres educatius*, Generalitat de Catalunya.
- Departament de Salut (2017) *Model d'atenció a la salut de les persones trans*, Generalitat de Catalunya.
- Garaizabal C. (Coord), (2016) *Informe de Model d'acompanyament i assistència a les persones trans a la ciutat de Barcelona*, Ajuntament de Barcelona.
- García Soto L, Callejas Pozo JE. (2020) "Atención sanitaria a personas transexuales en la infancia y la adolescència". *Form Act Pediatr Aten Prim*. 2020;13(1):28-34.
- Grupo de Identidad y Diferenciación Sexual de la Sociedad Española de Endocrinología y Nutrición - GIDSEEN (2015) "Documento de posicionamiento: disforia de género en la infancia y la adolescència". *Endocrinología y nutrición*, 62(8):380---383
- Institut Català de la Salut (2017) *Protocol d'atenció a la salut de les persones trans de Catalunya- TRÀNSIT*, Institut Català de la Salut.
- Instrucció 14/2017 Implantació del Model d'atenció a les persones trans en l'àmbit del CatSalut, Departament de Salut, Generalitat de Catalunya, 2017.
- Instrucció de 23 de octubre de 2018, de la Dirección General de los Registros y del Notariado, sobre cambio de nombre en el Registro Civil de personas transexuales. BOE, núm.257, 24 de octubre del 2018
- Ley 3/2007, de 15 de marzo, reguladora de la rectificación registral de la mención relativa al sexo de las personas. BOE núm. 65, de 16 de marzo de 2007
- Llei 11/2014, del 10 d'octubre, per a garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per a eradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia. DOGC, Núm. 6730 – 17 d'octubre del 2014
- Missé (2017) *Disseny del model d'atenció del Servei d'Assessorament a Persones Trans del Centre de Recursos LGTBI*, Ajuntament de Barcelona. (Document inèdit).
- Missé , M. (2018) *A la conquesta del cuerpo equivocado*, EGALLES, Barcelona.
- Missé, (2012). *Guia para madres y padres de niñ@s con roles y comportamientos no-normativos*. AMPGYL. Barcelona.
- Mujika Flores, L. y Mujika Flores, I. (2014) *Los bloqueadores hormonales en puberes y adolescentes*, ALDARTE.
- Organización Mundial de la Salud -OMS (2018) *11 Revisión de la Clasificación Internacional de las Enfermedades. Descripciones Clínicas y pautas para el diagnóstico*. [Epígrafe HA61 Discordancia de género en la infancia], OMS.

CEIG

Centre d'Estudis
Interdisciplinaris de Gènere
UVIC - UCC

- Parra Abaúnza, N.(2018) *Sexualidades, cuerpos, identidades y orientaciones. Colección de Guías sobre derechos sexuales y reproductivos de las mujeres jóvenes*. Numero 4. Instituto Canario de Igualdad. Gobierno de Canarias.
- Rodríguez Perez, S. I Urrea Monclús, A. (2020) *Acompanyament educatiu i social a persones trans en la infància i l'adolescència*, Càtedra Educació i Adolescència. Edicions Universitat de Lleida.
- TC, Sentencia 99/2019, de 18 de julio de 2019
- World Professional Association for Transgender Health- WPATH (2012) *Normas de Atención para la salud de las personas trans y con variabilidad de género. 7a versión*,[Capítulo VI Evaluación y tratamiento de niñas/os y adolescentes con disforia de género, pp.12-23] WPATH.

Entrevistes

- Violeta Garcia- Psicòloga SAI DASIG Terrassa
- Anna Payaró (Llevadora ASSIR Numància-Trànsit Barcelona)
- Alex Monfort- Director de Serveis de Cicles de Vida Ajuntament de Terrassa

Fitxa informe àrees de treball prioritàries

Definició de circuits d'atenció

En el disseny de la diagnosi d'elaboració del nou Pla DASIG es va acordar que un dels eixos prioritàris, tot i que amb unes característiques molt diferents a la resta, seria explorar quins són els principals reptes en relació als circuits d'atenció i les derivacions de casos entre els diferents serveis. Presentem a continuació els principals elements que hem detectat en l'abordatge d'aquest eix.

- Des del SAI la majoria de casos que es deriven són cap a Serveis Socials, ja que aglutina els principals serveis i recursos d'atenció a persones en situació de vulnerabilitat.
- Els casos que es reben al SAI derivats d'altres serveis o institucions procedeixen principalment de centres educatius o de Joventut, demandant el recurs d'atenció psicosocial i el grup d'acompanyament a famílies.

Circuits d'atenció i protocols d'actuació:

- En la majoria de casos no existeix un circuit d'atenció establert o un protocol que defineixi com s'han de fer aquestes derivacions.
- El model actual de derivació i coordinació es basa principalment en relacions personals i el coneixement mutu entre les persones que fan l'atenció.

Diferents àmbits d'actuació:

- En l'àmbit educatiu està sent difícil establir uns criteris comuns d'atenció, a la vegada que s'intenta donar resposta a les necessitats detectades. Encara que no es tinguin les competències, l'Ajuntament és l'administració més propera i per tant la que rep la demanda dels centres educatius d'intervenció en casos concrets. S'ha establert un canal de comunicació directa amb la Inspectora Territorial, i la col·laboració de la Direcció de Serveis del Servei d'Educació, que ha de permetre fer més àgil aquesta relació i ordenar els circuits. Tant a l'anàlisi documental com a les entrevistes ha quedat de manifest la necessitat de fer una reflexió pròpia vinculada a la qüestió de les competències.
- L'estructura dels serveis està molt centralitzada i hi ha molt poca presència i impacte als barris de les accions desplegades, especialment des del Pacte DASIG. Això pot crear certs biaixos en relació a quins grups socials coneixen els serveis i els contempen com a espais on demanar ajuda.

1. Propostes

- Generar un espai de coordinació (trimestral) entre els diferents serveis / departaments amb l'objectiu d'establir un espai de diàleg que faciliti transversalitzar la mirada en les intervencions i serveis d'atenció.
- Donar més estructura i un reconeixement explícit a la coordinació entre serveis per evitar que només hi hagi espais de coordinació "informals".

Referents i recursos

- No tenim constància de municipis que hagin pogut resoldre les problemàtiques de coordinació entre els diferents espais d'atenció.

2. Fonts (documents revisats i entrevistes realitzades)

Anàlisi documental

- Àrea Drets Socials: Memòria 2019, Ajuntament de Terrassa.
- SIAD: Memòria 2019, Ajuntament de Terrassa.
- Conveni Ajuntament de Terrassa i SOS Racisme. Memòria 2019.
- SOS RACISME (2019). Terrassa sense racisme, propostes per avançar en aquest sentit.

Entrevistes

- Lucía Vinuesa Junquero (directora de Serveis Socials, Ajuntament de Terrassa).
- Gloria Salvador (educadora social i referent SAI-DASIG).
- Berta Ferran (educadora social i directora del Projecte de Districte Jove de Joventut).